

Jansen Planı

Hermann Jansen (1869-1945) ve Ankara'da "Jansen Planı"

Alman mimar ve şehir planlamacısı Hermann Jansen, 28 Mayıs 1869'da Almanya'da doğdu. Aachen Teknik Yüksekokulu'nda mimarlık ve şehir planlama eğitimi aldı. Daha çok serbest şehir planlamacısı olarak çalıştı. Aralarında Berlin, Köln ve Nürnberg'in de bulunduğu çok sayıda Alman şehri için genel ya da kısmi imar planları hazırladı. Ayrıca Prusya Sanatlar Akademisinde çalıştı, Prusya Kamu İşleri Bakanlığında Şehircilik Danışma Kurulunda faaliyet gösterdi ve Berlin Mimarlar Derneği ve Alman Mimarlar Birliği üyesiydi. "Der Baumeister" adlı mimarlık dergisinin yayıncılarından biri oldu. Berlin-Charlottenburg Teknik Yüksekokulunda şehircilik alanında onursal profesör olarak da çalıştı. 1908 yılında başlatılan Berlin'in şehircilik gelişimi konulu bir yarışmaya katılan Hermann Jansen, 1910'da iki birincilik ödülünden birini kazandı. Jansen'in hayata geçirilen fikirleri bugün bile Berlin şehrinin silüetinde görülmektedir. O dönemde Camillo Sitte ve bahçekent planlama yaklaşımlarının etkisindedir. Jansen, Ekim 1927'de Ankara planlarının hazırlanması için görevlendirildiğinde Gross Berlin Yarışması ve Tempelhofer Feld semtlerindeki bahçe şehir projeleri ile başarı kazanmış, deneyimli bir şehir plancısıydı; ancak yepyeni bir kentin tümünün planlanması Jansen'in ilk deneyimi oldu. Ankara planlamaları 1932'de uygulamaya konan, 1938 yılının sonunda Türkiye'den ayrılıncaya kadar İmar Müdürlüğünde danışmanlık görevini sürdüren Hermann Jansen, 20 Şubat 1945 tarihinde Berlin'de vefat etti.



Kaynak: Hermann Jansen, **Ankara İmâr Planı**, Alâeddin Kiral Basımevi, İstanbul, 1937.

Ankara'nın İmar Planı (Jansen Planı)

13 Ekim 1923'te TBMM'nin kararı ile Ankara, başkent kabul edildi. Bu tarihten sonra başkent, cumhuriyetin simgesi sayılabilecek çağdaş, planlı büyüyen ve diğer şehirlere örnek bir kent olarak tasarlandı. 1924'te 417 sayılı yasa ile Ankara Belediyesi bir taşra belediyesi olmaktan çıkarıldı. Böylece Osmanlı'nın başkenti İstanbul'dakiyle aynı görev ve

yetkilere sahip bir şehremaneti (belediye) kurularak, başkent Ankara'nın yönetimine ayrı bir özen gösterildi. Ankara'nın kent planlaması ve imar işleri konularına da öncelik verildi. 1927'de Ankara için en önemli gelişme aynı yıl açılan kentin geleceğini belirleyecek imar planı yarışmasıdır. Basın aracılığıyla bir genel imar plan arayışına girildi. Ankara'yı geniş kapsamlı ve uygulanabilir bir plana kavuşmak amacıyla bir yarışmanın düzenlenmesine karar verildi. Ankara'nın imarıyla ilgili iki üst düzey bürokrat, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ile Ankara Belediye Başkanı Asaf Bey'in katkılarıyla, bir yabancı mimarın üstleneceği, imar planı yarışması yapıldı. Projenin ihale değil de (kısıtlı/çağrılı) yarışma yoluyla elde edilmesi kararındaki en büyük etken, daha iyi projeyi seçebilme şansı ve kısa zamanda bir ürün elde etme isteği olmuştur. Bu amaçla 1927 Mayıs'ında Almanya'ya seçici bir heyet gönderildi. Berlin Charlottenburg Yüksek Mühendislik Okulu profesörlerinden mimar ve şehir plancısı J.Brix ve yine Berlin'de Yüksek Mühendis Okulu profesörlerinden, mimar, şehir plancısı ve kent planlamasında sanatsal yöne önem veren planlama ekolünden gelen Hermann Jansen ile yapılan görüşmelerden sonra uzlaşan seçici kurul, Ankara'ya döndükten sonra bir üçüncü ismi, Fransız mimar Prof.Leon Jausseley'i de listeye ekleyerek davetli bir yarışma düzenlemek üzere çalışmalara başladı. Fransız hükümetinin başmimarı L. Jausseley, "Evoledes Beaux-Arts" çevresinden yetişmiş, "Barselona" plan yarışmasını kazanarak kentin kesin planlarını hazırlamış, 1919'daki Paris planlama yarışmasından da birincilik ödülünü almıştı. Böylece Ankara'nın imar planı yarışmasına uluslararası üne sahip üç önemli mimar davet edildi. J.Brix, L. Jausseley ve H.Jansen, 1927 yılı Temmuz ayı içinde Ankara'ya gelerek yerinde incelemeler yapmış, yarışma sözleşmelerini imzalamış ve projelerini Aralık 1928'e kadar hazırlamak üzere ülkelerine dönmüşlerdi.

17.10.1927 tarihinde Hermann Jansen, Başbakan İsmet İnönü'ye "Ankara'nın Umûmî İmar Planı" başlığıyla şehrin imar planına dair ayrıntılı bir rapor gönderdi. Bu raporda Jansen özetle şunlara değinmiştir; "Ankara'nın eski şehrin bulunduğu kısmın görünümüne zarar vermeden yeni şehri, eski şehrin kenarına inşa etmek daha uygun olacaktır. Eski şehirde muhtelif yüksekliklerde, küçük ve büyük taksimatlı arsalar üzerinde birer parça halinde yapılan küçük büyük, birbirleriyle hiçbir ilgisi olmayan binalar, genel itibarıyla, bir türdeşlik oluşturmamaktadır. Kitle hâlinde çeşitli mimarların eserleri olan bu binaların dışarıdan genel tesiri hiç yok gibidir. Önemli caddeler tekdüze olarak inşa edilmiştir. Arsaların fazla parçalanması bir hatadır. Dar sokakları ihtivâ eden eski şehirde yüksek binaların inşası yanlış bir harekettir. Ne yazık ki eski şehirde inşaat ilerlemiş olduğundan genel müstakil planın tanziminde ancak esas caddelerin ve eski şehre gerekli meydanların saptanması ile yetinilmesi gerekmektedir. Ankara'ya kurulacak yeni şehrin planı, ulaşımın gelişmesi yönünde özellikle otomobillerin ihtiyacına göre yapılabilmesi gereklidir. Yeni şehrin inşası, ulaştırmaya elverişli olması lazım geldiği gibi yerleşimin gelişimine olanaklı bir halde yapılmalıdır. Bunların hiçbiri diğerinin aleyhine ihmâl edilmemelidir. Bununla beraber bu çok geniş caddelerin yapılması ile o havalinin belediyece tesis masraflarının fazla olmamasına dikkat edilmelidir. Tâlî caddeler için binaların önlerindeki bahçelerden başka 5/00 - 7/50 metre genişlik yeterlidir. Genel ikâmetgâh olarak yapılan evler 2-2- katlı olmalıdırlar. Birkaç aile için yapılan apartman sistemi evler ise azamî "2" katlı olmalıdır. Yeni şehrin genişlemesi güneye doğru yani Çankaya'ya giden caddenin tarafında olması en uygundur. Bununla birlikte batı yakası istikâmeti dahî şehrin genişleme sahası olarak mevzu-bahis olabiliyor. Ankara şehri tabîi sûrette 40-50 senede 150-120 bine nüfusa ulaşabilir. Mutlaka milyonlarca nüfusa sahip şehirler meydana getirmek halihazırda önerilememektedir. Çünkü iki milyon nüfusa sahip yegâne bir şehri olan bir memlekette iki yüz biner nüfuslu on şehri olan memleket daha ideal bir dozda yerleşim kabul edilir. Bununla birlikte 200-300 bin nüfusa göre büyüme imkânı dikkate alınmalıdır. Opera, konser binası, konferans ve toplantı salonları ana caddeler üzerinde 'mesela Çankaya şosesi üzerinde' veya bunların yakınında olmalıdır. Bu gibi mahallere ulaşım kolay ve ucuz olmalıdır. Aynı zamanda ulaştırma yolları öyle olmalıdır ki yerleşim yerlerinin sakinlerini lüzumsuz yere meşgul etmesin. Aynı direktif, mezbaha, haller, gazhâne, elektrik santrali gibi

yerler için de geçerlidir. Tabîdir ki bunların tren hattına merbût olması mübrem olduğundan şehrin başka kısımlarından münâsib mahallere inşâ edilmelidir. Park ve yeşillik için mevcûd ırmak ve vadileri – her ne kadar birçokları ağaçsız ise de uygun sahalar teşkîl etmektedir. Bahsedilen vâdilerdeki eski ağaçların korunması katıyyen gereklidir. Ve buralara inşaat yapılmasına engel olunmalıdır. Keza mevcut kabristan mahallerine de inşaat yapılmamalıdır. Çünkü çoğunluğu şehrin en seçkin mahallerini teşkîl eden bu sahalar az bir masraf ile halkın sağlığına yararlı olacak bir şekil verilmesi mümkündür. Koşu mahali, stadyum gibi genel halk sağlığı için yararlı olan ve çok işlek olan kuruluşlar dahî mümkün mertebe tren hattının yakınında olmak şartıyla turuk-ı esâsiye (esas yollar) üzerinde olması lazımdır. Gazi Paşa Hazretleri'nin âbidelerinin yeri için en uygun bir mahal bulmak ve bu mahallin imâr-ı belediyeye hâdim olacak bir tarzda imarı lazımdır. Sırf caddelerin ortasına ve yahud caddelerin nukât-ı telâkisindeki (buluşma noktaları) meydanlara koymak kâfi gelmez her istikâmetten görülebilecek bir tarzda konulması icâb ettiği gibi umumi turukun muvâsala gürültüsünden de masûn (korunan) bir mahal olması lazımdır”.

7 Mayıs 1929 tarihli Hâkimiyeti Milliye gazetesinde konuyla ilgili olarak; üç ünlü mimarın Ankara şehriyle ilgili projelerini değerlendirmek üzere jürinin yakında toplanacağı ve içlerinden uygun olanın kabul edileceği kamuoyuna açıklanmıştır. Basında yer alan haberlerde Fransa Hükümetinin başmimarı L. Jausseley'in oldukça kapsamlı bir projeye, Alman H.Jansen'in ise daha kısa ve pratik bir imar planına sahip olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca Jansen'in eski kale raporunda kale ve çevresinin korunmasına, kültür hayatının bu bölgede geliştirilmesine yönelik önerilerinin önemli bulunarak dikkat çektiği ifade edilmiştir. Yarışmaya sunulan Ankara şehir planlarını inceleyerek karar vermek üzere 15 Mayıs 1929 tarihinde toplanan heyette; bürokrat, milletvekili, yerel yönetim görevlerinde bulunan geniş bir isim listesinin olduğu görülmektedir: Belediyecilerden; Bilecik Milletvekili ve Ankara Belediyesi eski başkanı Asaf Bey, İzmir Belediyesi eski başkanı ve Erzurum Milletvekili Aziz Bey, Ankara Belediyesi eski başkanı ve İstanbul Milletvekili Haydar Bey, Konya Belediyesi eski başkanı ve Aksaray Milletvekili Kazım Bey, İstanbul Belediye Başkanı Muhittin Bey, Ankara Belediye Başkanı Vekili Vali Vehbi Bey, Celal Esat Bey, Mühendis Aydın Milletvekili Mithat Bey, Çorum Milletvekili Ziya Bey, Devlet Demiryolları Genel Müfettişi Muhtar Bey, Evkaf Heyeti Fen İşleri Müdürü Vehbi Bey, inşaat mühendislerinden Ziya Bey, Mühendis Mektebi hocalarından Burhanettin Bey, Cemiyeti Belediye üyelerinden Mimar Cemal Bey, gazetecilerden Siirt Milletvekili Mahmut Bey, Bolu Milletvekili Falih Rıfkı Bey, Afyonkarahisar Milletvekili Ruşen Eşref, Menteşe Milletvekili Yunus Nadi, Giresun Milletvekili Hakkı Tarık, Sivas Milletvekili Necmettin Sadık, doktorlardan Aydın Milletvekili Reşit Galip, Bursa Milletvekili Refik Bey, Sıhhiye Vekilliği Neşriyat Müdürü Zeki Nasır, Maliye Müsteşarı Ali Rıza, İstanbul Müze Müdürü Halil Bey, Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü Namık İsmail Beyler vardı.

Mimar ve şehir planı kökenli üç yabancı ismin 5 ay önce teslim ettikleri projeleriyle katıldığı davetli yarışma 26 Mayıs 1929'da jürinin, Jansen'in projesini Ankara şehrinin imar planı olarak kabul ettiğini açıklaması ile son bulmuştur. Yarışmada ikinciliği de L. Jausseley'in projesi almıştır. Jansen Planı'nın Ankara şehrinin kesin imar planı olduğuna dair kararname 8 Haziran 1929 tarihinde yayınlanmıştır. Jürinin Ankara'nın İmar Planları üzerine yaptığı değerlendirme süreciyle ilgili açıklamaları Celal Esat Bey yapmıştır. Jüri, 15 madde üzerinde odaklanarak 3 projeyi birbiriyle karşılaştırarak kararını vermiştir. Bu maddeler ise şunlardır: “1-Yollar ve yapı adlarının sistem ve şekli, bunların uygulanmasında kabiliyet ve ekonomi, 2-Yolların istikamet ve vaziyetleri, 3-Eski şehrin görünümü, 4-Yeni şehrin görünümü, 5-Şehrin örnek karakteri, 6-Hükümet daireleri ve memur evleri, 7-Sanayi ve fabrikalar bölgesi, 8-İşçi evleri ve mahallesi, 9-Parklar, göller, meydanlar, sahalar, çocuk ve oyun bahçeleri, 10-Koşu yerleri ve stadyum, 11-Hâl ve Pazar yerleri, 12-Tren istasyonları, hattın şehirden geçmesi planı, manevra sahası ve yük istasyonları, 13-Mezbaha, 14-

Mezarlık, 15-Kanalizasyon Meselesi.

Jansen'in Ankara için hazırladığı planda, kaleyi şehrin panoramik görünümünü itibariyle merkeze konumlandırması hayli ilgi görmüştür. Jansen'in planının seçilmesinde Jausseley'in planına göre daha ekonomik olması da belirleyicidir. Jausseley'in projesinde eski şehir yok kabul edilerek, yeni bir plan yapılmıştır; yapı adaları, büyük avlular ve bu avlular içinde yapılması öngörülen binalar sistemi hemen uygulanması mümkün olmadığı şeklinde değerlendirilmiştir. Buna karşın Jansen'in planı daha ekonomik ve her türlü binalar inşa etmeye uygun uzun bloklardan oluşması tercih edilmesinde belirleyici etmenlerden biridir. Jansen'i yarışmada birinciliğe ulaştıran diğer unsurları da şöyle özetlemek mümkündür: Endüstri alanlarının yer seçiminde rüzgar yönü ve ulaşım kolaylığı, güneşten maksimum yarar, eski şehir ile yeni şehri birbirine bağlayan yolların kısa, düz, dar ve topografyaya uygun geçirerek ekonomik olması amaçlanması, parkların bakımını kolaylaştırmak için küçük bahçeler şeklinde şehre dağıtmak yerine büyük parklar tercih edilmiş, halin demiryolunun yüklenme istasyonuna bitişik konumlandırılması ve şehirden ayrıştırılması jüri heyetinin kararını, Jansen'in planını birinci seçmesindeki esaslardan olmuştur. Her üç projede de mezarlık yeri uygun bulunmamıştır. Jansen Planı, kentin 50 yıllık gelişimine ve 300 bin nüfusa uygun şekilde değerlendirilmiştir.



Kaynak: **Hâkimiyeti Milliye**, 1 Haziran 1929.

Yarışmanın sonucunun ilanının ardından jüri üyelerinden, sanatçı ve Güzel Sanatlar Akademisi eğitimcilerinden Celal Esat Bey, Hakimiyet-i Milliye gazetesine, Ankara için en uygun en mükemmel planın, Jansen planı olduğunu açıklamıştır. Şehrin planını bir kalbe benzeten Celal Esat Bey, Ankara'nın da Türkiye'nin kalbi olduğunu, planın uygulanmasıyla eski şehir ile yeni şehri demiryolunun ayırdığını, demiryolunun her iki tarafında boş sahanın bulunacağını, şehrin bağlantı yollarını, altyapı çalışmalarını, göllerini, kültür, ticaret ve yerleşim yerlerine ve imar faaliyetlerinin nasıl olacağına dair planla, ilgili bilgilere yer vermiştir. Karar sonrası kaleme aldığı "Ankara Şehri" başlıklı başmakalesinde Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ankara'ya ait imar planlarından şüphesiz en iyisinin en güzelinin kabul edildiğini ifade ederek konu üzerine görüşlerini şöyle aktarmıştır: "Öteden beri söylediğimiz veçhile Orta Anadolu'nun

bu viran ve çorak noktasında, birçok akla sığmaz işlerin üstesinden gelmiş bir neslin şerefi ile mütenasip bir tarzda modern bir şehir bizim için en mühim devlet meselelerindedir...bugün Ankara'nın manzarası herhangi bir ecnebi gözüne gene aynı garabeti göstermekten kurtulamamıştır. Yeni yapılan binalarda olsun, yeni açılan sokak, cadde ve meydanlarda olsun, hâlâ bizdeki medeni hassasiyet aynı ıstırapı çekmektedir. İşte bunun içindir ki modern hayatın fayda, rahat ve güzelliklerini haiz olduğundan emin olduğumuz müstakbel Ankara planının nihayet tespit edilmiş olması bize memlekete müteallik hadiselerin en mühimlerinden biri gibi görünmüştür”.

1929'un 4 Temmuz'unda Prof.H.Jansen'in İstanbul'dan Ankara'ya geçeceği belirtilmiştir. Bu arada Ankara İmar Müdürlüğü, Jansen Planı'na uygun olmayan inşaat ruhsatlarının iptal edileceğini ve müdürlüğün 2 milyonluk borçlanma görüşmelerinin henüz başlamadığını beyan etmiştir. Türkiye'ye gelişinden sonra H.Jansen basına yaptığı açıklamada şehirde planın uygulanması ve zaten sahip olduğu tarihsel ve heybetli eserleriyle artık ülkenin milli ve kültürel hayatının merkezinin Ankara olacağını ifade etmiştir. Jansen'in Ankara'ya gelişinden sonra 8 Temmuz 1929'da, basında Gazi Çiftliği'ni ziyaret ettiği, buradaki ağaçlara ve bina yerleşiminden etkilendiği, otomobillerle süratli ve rahat bir ulaşım sağlanabilmesi için Yenişehir Gazi Bulvarı'nı düzenleyeceği haberlerine yer verilmiştir. Jansen, Ankara İmar Planı'nda uygulayacağı 3 ilkenin; “iktisat, estetik ve sağlık” olduğunu ifade etmiştir.

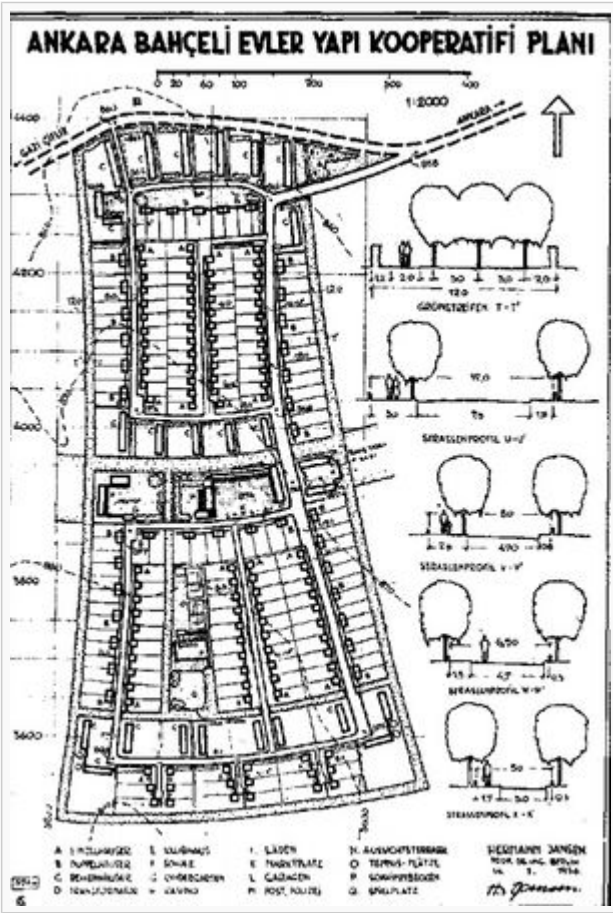


Kaynak: **Hâkimiyeti Milliye**, 8 Temmuz 1929.

16 Temmuz 1929'da Ankara İmar Müdürlüğü, Yenişehir'deki Şehremaneti konağına taşınmış, Prof.Jansen, burada da çalışmalarına devam etmiştir. İmar Müdürlüğü İdare Meclisi toplanarak kadro oluşturulması çalışmalarına başlamıştır. Jansen'in süreç içerisinde Almanya'ya giderek 1/1000-1/2000 ölçeğinde harita üzerinde Ankara'yı en küçük sokaklarına kadar gösteren bir çalışma yapacağı belirtilmiştir. 1929 yılında dünyada ve Türkiye'de etkisini sürdüren ekonomik bunalıma rağmen Türkiye Cumhuriyeti yönetimi, büyük fedakârlıklardan kaçınmamış bu sayede Jansen Planı'nın onaylanıp uygulamaya girmesiyle Ankara'nın fiziksel görünümündeki değişim hız kazanmıştır.

Hermann Jansen, 1933 yılında Berlin'den Başbakan İsmet İnönü'ye Ankara'nın imarı üzerine gelişmeleri değerlendirdiği bir rapor göndermiştir: “Zatı devletlerinin Ankara'nın imar ve inkişafı hususundaki büyük alakasını takdir edenlerden

olduğundan müstakbel Ankara'nın şehircilik nokta-i nazarından 12 adet resmini takdim ediyorum. Bu gibi mütesanit ve muntazam kısımları havi bir şehir elde etmek arzu edildiği takdirde ki bunda zerre kadar şüphem yoktur, her Vekaletin mücavir bina ve manzara ile tesanüdü bozan birer bina oturtmaması lazım gelir. Bundan maada verilmiş kararlar ve ikmal edilmiş projeler, mesela 1933 sergi binası- karşısında bırakılmayarak hali tasavvurda olan inşaat hakkında vakti zamanında haber edilmeliğim icap eder. Heyeti vekile tarafından 1931 senesinde kabul edilen 1:4000 mikyasındaki umumi plan ancak umumi hududu gösterebileceğinden zaman zaman malum olmayan inşaat programına göre tespit edilmesi lazımdır. İnşaat programının umumi hatları, birkaç sene için tayin edilmelidir. Şimdiye kadar meydana gelen inşaatın bazı yerlerinde bu gibi mütecane bir hattı harekete maalesef tesadüf olunmamaktadır. Tek bir binanın meydana gelmesi yol, meydan, park ve manzaradan mürekkep bir şehrin meydana gelmesinden daha kolay olduğu malumu acizane bulunduğu halde Ankara'nın imarı muvaffakiyetle neticelenmelidir. Bundan dolayı heyeti vekilece buna göre bir kararın meydana gelmesi bendenizi minnettar bırakır. (İmza: H.Jansen)"



Kaynak: YAVUZ, Fehmi, "Başkent Ankara ve Jansen",
ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, C.7, S.1, Bahar
 1981.

Jansen Planı, 1932'de uygulanmaya başlamış ve 1950'lere kadar Ankara'nın modern bir kent olarak gelişmesini yönlendirmiştir. Jansen planıyla birlikte Ankara'da "Yeni Ankara" şeklinde gelişen Yenışehir'in temeli atılmış oldu. Yenışehir ve Cebeci'de konut bölgeleri, yüksekokullar bölgesi, Bakanlıklar Sitesi, hastaneler, spor ve dinlenme alanları (günümüzdeki büyük ölçülü açık ve yeşil alanların birçoğu Gençlik Parkı, Hacettepe Parkı, Hipodrom, 19 Mayıs Spor Sitesi, Atatürk Orman Çiftliği içinde bazı düzenlemeler), önemli yol ve yapı projeleri, Jansen Planı'na uygun olarak

yapılmıştır. Planlı gelişmenin büyük savunucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün de vefatından sonra, 1938 sonunda Hermann Jansen, on yıldır plancılık ve danışmanlık yaptığı Ankara imarındaki görevinden ayrılmıştır. Jansen, Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı şehir planlamacısı olarak Ankara'dan başka Mersin, Adana, Gaziantep, Kocaeli (İzmit) ve daha birçok Türk şehrinin görüntüsüne belirleyici bir şekilde damgasını vurmuştur.

İbrahim BOZKURT

KAYNAKÇA

BCA, 30.18.1.2, Yer No:47.53.11 (24.07.1934)

BCA, 30.10.0.0, Yer No:122.866.15 (17.10.1927)

BCA, 30.18.1.2, Yer No: 4.33.3 (08.06.1929)

BCA, 030.10.0.0, Yer No:122.868.8 (04.08.1933)

Hâkimiyeti Milliye, 1 Haziran 1929.

Hâkimiyeti Milliye, 8 Temmuz 1929.

Hâkimiyeti Milliye, 16 Temmuz 1929

Hâkimiyeti Milliye, 9 Temmuz 1929.

Hâkimiyeti Milliye, 15 Mayıs 1929

"Profesör Jansen Haritalar Üzerinde Planın Tatbikine Başladı; Profesör İlk İş Olarak Yenişehir'deki Gazi Bulvarını Tashih Edecektir", **Hâkimiyeti Milliye**, 8 Temmuz 1929.

"Ankara'nın Planı", **Hâkimiyeti Milliye**, 7 Mayıs 1929.

Yakup Kadri, "Ankara Şehri", **Hâkimiyeti Milliye**, 1 Haziran 1929.

Celal Esat, "Ankara'nın Kat'i Planı: Profesör Jansen'in Yaptığı Plan Tatbik Edilince Şehir Nasıl Güzelleşecek ve Genişleyecek", **Hâkimiyeti Milliye**, 1 Haziran 1929.

ALPAGUT, Leyla, "HermannJansen için Ankara'da Yeni Bir Görev: Gazi Orman Çiftliği Planlaması", **Ankara Araştırmaları Dergisi**, C.5, S.1, Haziran-2017.

ALSAÇ, Üstün, **Türk Kent Düzenlemesi ve Konut Mimarlığı**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.

ALTABAN, Özcan, "Cumhuriyet'in Kent Planlama Politikaları ve Ankara Deneyimi", **75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık**, Yıldız Sey (Ed.), Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.

Ankara Şehri'nin Profesör M. Jausseley, Jansen ve Brix taraflarından yapılan plan ve projelere ait izahnameler, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1929.

BURAT, Sinan, "Yeşilyollarda Hareketle İstirahat: Jansen Planlarında Başkent'in Kentsel Yeşil Alan Tasarımları ve Bunların Uygulanma ve Değiştirilme Süreci (1932-1960)", **İdealkent**, C.2, S.4, Eylül-2011.

DURU, Bülent, "Mustafa Kemal Döneminde Ankara'nın İmarı", **Cumhuriyetin Ütopyası: Ankara** Funda Şenol Cantek

(Haz.), Ankara Üniversitesi Yayinevi, Ankara, 2012.

GERAY, Cevat, “Şehirciliğimiz ve Ankara”, **Türkiye Mühendislik Haberleri**, Sayı:490, 2000/5.

JANSEN, Hermann, **Ankara İmâr Planı**, Alaeddin Kırıl Basımevi, İstanbul, 1937.

KARTAL, Cemile Burcu. “Cumhuriyet’in Başkentinin Mekansal Dönüşümü ve 1928-1930 Dönemi Hakimiyeti Milliye Gazetesine Yansımaları”,**Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2019.

TANKUT, Gönül, **Bir Başkent'in İmarı, Ankara (1929-1939)**, Anahtar Kitaplar Yayinevi, İstanbul, 1993.

YAVUZ, Fehmi, “Başkent Ankara ve Jansen”, **ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi**, C.7, S.1, Bahar 1981.

<http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/arc/jan/trindex.htm> (Erişim Tarihi: 08.03.2021)

20/05/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/jansen-plani/?pdf=3551> adresinden erişilmiştir